

KOLEKTIVIZACIJA ŽIVLJENJA IN NJENE POSLEDICE.

Ena najbolj značilnih potez modernega življenja je, da se vedno bolj podružablja, kolektivizira. To pomeni, da postaja vsak dan bolj skupna, družabna zadeva, je vedno bolj navezano na družbo in družabne razmere ter vedno bolj od njih zavisí.

Najbolje se to vidi v ~~xxx~~ vnanjem, predvsem v gospo-
darskem življenju in ž njim združenih socialnih odnosih. Pa
tudi drugod, posebej na kulturnem in političnem področju
se vsak dan bolj opaža, kako postajamo vse vprek navezani na
celoto in od nje odvisni.

Vzroki tega pojava in razvoja so seveda/^{zelo}mnogovrstni. Tu hočem le kratko omeniti ~~le~~ nekatere najvažnejše med njimi. Kdor bi se hotel o tem podrobneje poučiti, ~~na x x x i t a x m o j e x x k n j i~~ lahko stori to, če prečita mojo knjižico Kolektivizem?^a, kjer o vsem tem obširneje razpravljam.

Največ je pripomogla k sedanjemu razvoju v kolekti-

~~1/2~~ 2/3 2

vistični smeri moderna tehnika, ki je s svojimi čudovitimi iz-
najdbami omogočila gospodarskemu ~~razvoju~~ ^{življenju} napredku prej
nesluten razvoj ter je ves svet povezala v novo gospodarsko
in kulturno enoto. ^{Polje čepi} Na drugi strani pa je imel pri tem važno
vlogo ~~tudi razvoj~~ ^c moderna kapitalizem, ki je ^{nisi} postal ^{pravi} še le
v zvezi z moderno tehniko, ^{hipot} ~~prav mogoč~~, pa ji je tudi sam da-
jal vedno znova pobudo za nadaljni razvoj in napredek.

Na ta način je ^{namre} nastala moderna industrija, ki je
proizvajala na veliko za trg in njegove neznane odjemalce ^{in ne množice}
najrazličnejše ^{gusto} blaga, kakršnega prej večinom niti poznali
niso, in si ga sami tudi ne bi mogli ~~pr~~ pripraviti.

premoga. Poraba preje je bila na vsem svetu ob začetku preteklega stoletja 900 milijonov kilogramov, okrog leta 1880 4 milijarde in pred vojsko 8 milijard kilogramov.

Trgovina in promet sta spravljalta vsakovrstne pridelke in industrijske izdelke po vsem svetu na trg, iskala zanje odjemalce ter skušala z reklamo vzbuditi v ljudeh nove potrebe. Tako so ljudje pričeli kupovati ne le različno orodje in podobne potrebščine, kakršnih si sami doma ne bi mogli izdelati, temveč tudi blago za obleko in vsakovrstna živila.

Pri vsem tem je imela važno vlogo tudi moda, ki je ljudem v vedno večji meri predpisovala, kaj smejo uporabljati, zlasti, kako se morajo oblačiti, vobče, kako smejo živeti. Na ta način so se ljudje vsak dan bolj navežovali na domači in svetovni trg. To nam posebno jasno kaže razvoj zunanje trgovine, ki se je v večini evropskih držav v teku zadnjih sto let v primeri s številom njihovega prebivalstva podesetorila in še za več pomnožila. Le važnejše pa je, da so se vpr av naj več je

3/a

in najmočnejše države v tem času glede glavnih in najnujnejših življenjskih potrebščin v toliki meri navezale na uvoz, da brez tega sploh ne bi mogle nič več živeti.

[~~Anglija n.pr. je pred sto leti še sama pridelovala veliko večino živil za domačo potrebo, danes pa uvaža okoli 45% žita in blizu 50% mesa za domačo potrebo. To se pravi da živijo vsi prebivalci Britanskega ^{otoka} pol leta /glede ~~pšenice~~ pšenice celo 9 mesecev in pol/ od tega, kar uvozijo iz drugih ~~držav~~ držav. tako je nemški uvoz živil in sladil ~~narasel~~ narasel od 9 mark na osebo v leti 1872 na 26 mark v ~~vojnih~~ ^{povojnih} ~~časih~~ času.~~

Skladno s tem razvojem so tudi različne prometne naprave, ki nas gospodarsko in kulturno navezujejo na ostali svet, silno narasle in se namnožile. Še leta 1890 je bilo na vsem svetu komaj nekaj nad 600.000 km železnic, leta ~~1910~~ 1910 pa je to število že preseglo 1 milijom, leta 1928 pa ~~in četr~~ in četr milijoma km. Tonaža ladij, ki so pristale v veliko-

britanskih pristaniščih je od leta 1850 do 1912 narasla od 7 milijonov na 76 milijonov registrskih ton. Pošta in železnice v Nemčiji so prevozile leta 1834 1 milijon, leta 1900 850 milijonov, leta 1929 pa 2 milijardi oseb itd itd

Tako silen razvoj gospodarstva in vsakovrstnih prometnih naprav je bil seveda mogoč le na ta način, ker se je v tej dobi tudi kapital silno množil. ~~Pa~~ zglej naj omenim le, da so angleško narodno premoženje cenili leta 1812 na 2 milijardi 700 milijonov, leta 1914 pa na 15 milijard funtov ali okroglo 3300 milijard dinarjev. Nemški narodni dohodek pa je narasel od 15 milijard mark v letu 1885 na 70 milijard v letu 1930.

glej strani!

~~Velik~~ ^{Velik} del tega premoženja in dohodkov se je zbiral v velikih denarnih zavodih, ki so najprej financirali domačo industrijo in druga velika pridobitna podjetja, pozneje pa so ta kapital nalagali tudi v tujih državah. Tako so imele leta 1914 tri glavne evropske države: Anglija, Nemčija in Francija naloženega v tujini 32 milijard dolarjev ali nekako 1500 milijard dinarjev.

7. 5

Na ta način je postajal ves svet gospodarsko bolj in bolj povezan in vsestransko med seboj odvisen. ~~Kljub temu~~ ~~različnim gospodarskim potrebam in gospodarskim svobodam~~ Pa ne samo to, Vzpo-
redno s tem razvojem so tudi v notranjosti posameznih držav različna velekapitalistična podjetja in njihove združbe, karte-
li, koncerni trusti itd vedno bolj izgledali prvotni, zgolj za-
sební značaj ter so dobivali vedno večji narodno gospodarski pomen. To je bilo toliko bolj nujno, ker je velekapital ~~na~~
~~vsakomur~~ kljub liberalnemu načelu, da se država ne sme vme-
šavati v gospodarske zadeve od vsega začetka vpregel v svo-
jo službo tudi državno politiko, in dosegel, da so mu velike
industrijske države mnogokrat z oboroženo silo utirale pot
v svet. ~~Boj za gozdove, naravne zaklade rud, petrolejske vre-~~
~~ce, bombažne nasade na eni in boj za odjemalce industrijskih~~
~~izdelkov na drugi strani je postal tako rekoč osrednje vpra-~~
~~šanje vse mednarodne politike in povod za najhujše meddržave~~
~~spore in vojske.~~

87a

Po svetovni vojski se je temu pridružila še nova okolnost, ki je ~~dana~~ modernemu gospodarskemu razvoju ~~že~~ bolj izrazito kolektivistično smer. ~~Vedno bolj se razvija~~ Pod vplivom vojnih in poveljnih izkušenj se je namreč pričelo vedno bolj uveljavljati spoznanje, da je prevelika navezanost na svetovni trg zlasti še prevelika odvisnost od njega za vsak narod in državo škodljiva in nevarna. Teoretično so sicer

boljševiki, zlasti v dobi petletk, za njimi pa so krenili v bistvu isto pot Musolinij, Hitler in Roosevelt. Pa tudi v drugih državah, ki so navidezno še ostale zvezte starim liberalnim načelom, so pričeli intenzivneje posegati v naravni gospodarski tok in razvoj ter ga umetno uravnjavati v določeno smer.

Z drugimi besedami se to pravi: V povojni dobi je prevladala ideja pravega, kolikor mogoče zaokroženega in lastnim domačim potrebam ustrežajočega narodnega gospodarstva. Vpravi ta ideja pa ne dopušča gospodarske svobode in z njo združenega slučajnega ter negotovega gospodarskega razvoja, temveč zahteva smotrno narodno gospodarski načrt ter strogo po njem uravnano narodno gospodarsko in socialno politiko.

Zadnja velika gospodarska kriza pa je dala temu razvoju ~~širšim razsežnostim~~ v narodno gospodarski ali kar kolektivistični smeri še posebno pobudo. Ob ~~tej priliki~~ *tedaj* se je namreč še posebno jasno in živo pokazalo, da moderno

~~2/2~~ 6/6

Velika gospodarska kriza zadnjih let ~~pa~~ je dala
temu razvoju ^{ignt} ~~se~~ novo pobudo. ~~Rakxxx~~ V tem času se je namreč
še prav posebno jasno živo pokazalo, da moderno

to 7

gospodarstvo v resnici ni in ne more biti zgolj zasebna zadeva. ~~Silne izgube velikih največjih denarnih zavodov različnih moralnih razlik~~ // Dokler je teklo vse gladko in dobro, toliko časa se je res vsaj na prvi pogled zdelo, da je še najboljše ako se država s svojo ^zpoliko kolikor mogoče malo vtika ~~ti~~ v gospodarsko življenje in v njegove zadeve. ^{Ko} ~~Toda~~, ^{pr}ko so se v toku gospodarske krize pokazale pri različnih največjih denarnih zavodih in ⁿindustrijah silne izgube, je postalo hipoma jasno, da ni mogoče pustiti vsega propasti, ker bi bile zle posledice tega ^{neizmerne in usodne.} ~~še neprimerno hujše.~~ Tako so morale različne države z velikanskimi vsotami ⁴javnih sredstev priskočiti zasebnim velebankam in podjetjem na pomoč, da so v interesu celote rešile, kar se je dalo rešiti. Samo leta 1931 so razne evropske države žrtvovale za take namene iz javnih sredstev za sanacijo zasebnih ^{vile}bank nad 30 milijard dinarjev.

Na to način

Tako so tudi tiste države, ki se prej niso mogle

odločiti za intenzivno vodstvo narodnega gospodarstva, pri-
čele sedaj intenzivneje posegati ~~vanj~~ v njegov tok in raz-
voj. Uvidele so namreč, da res ni in ne more biti vseeno, kdo
in kako razpolaga z desetlinami in stotinami milijonov na-
rodnega imetja, kam in kako jih nalaga, kako svoja podjetja
upravlja, kdaj v polnem obsegu obratuje in kdaj svoj obrat u-
stavi, pod kakšnimi pogoji zaposluje stotine in tisoče de-
lavcev, ~~ix~~ jih odpušča ali nanovo sprejema itd itd.

Tako ~~vidimo~~, da ~~xx~~ ^{danes} prevzemajo ~~različne~~ ^{razne} države vedno
večji del vsega gospodarstva v svoje roke. Po izjavi nemškega
gospodarskega ministra dr. Schachta je bilo že konec leta 1931
70% vseh kreditnih bank v javnih rokah. Podoben razvoj opaža-
mo tudi drugod, n. pr., v Italiji, pa tudi pri nas, kjer zavzemajo
državni denarni zavodi vedno večji obseg.

Poleg vsega tega pa zahteva moderna država vedno
večji del ~~xxx~~ celokupnega narodnega dohodka za svoje, to se
pravi za različne javne namene in potrebe. Pred vojsko so ve-

Dajmo je kraj

Kratko smemo torej reči. Ne samo, da je v moderni dobi

tako rekoč na vsej črti prevladala ideja pravega, kolikor mo-

gočega zaokroženega, lastnim domačim potrebam po možnosti

ustrezajočega narodnega gospodarstva, ki^{ps}je mogoče edino le

na temelju smotrnega narodno gospodarskega načrta in ~~in~~ *ps ne samo to,*

intenzivnega narodno gospodarskega vodstva. V resnici vidimo,

da se ta ideja v večini držav uresničuje na povsem kolektivi-

stičen način, tako da prevzame država neposredno v svoje

roke žim večji del vsega narodnega gospodarstva. To se ne

dogaja samo v komunistični Rusiji, ^{v nekaterih manj} temveč tudi v Italiji, Nemči-

ji in drugod.

Ves ta razvoj modernega gospodarskega življenja pa
~~od tega razvoja~~
je imel ~~ta~~ ima zlasti danes zelo daleč segajoče in globoke
socialne posledice.

Že to je pomenilo silno in usodno ~~spremembo~~ spremembo,
da so ljudje s prehodom v moderne menjalno, to se pravi na trg
naravnano gospodarstvo izgubili prejšno gospodarsko samostj-
nost in neodvisnost. Dokler ~~je~~ ljudje ~~živeli~~ ^{my} v glavnem ~~od~~ ^{redoslobo}

~~tega~~ kar so si sami doma pridelali in izdelali, so lahko
živeli svoje samolastno in neodvisno gospodarsko življenje.

Glavni pomen ni bilo
tule drugod it
vsega tega
redoslobo.

Danes ko se večji del vsega gospodarstva osredotočuje v ve-
likih industrijskih in drugih takih podjetjih, ki treba zanje
~~obilo kapitala~~ ^{obilo v uveljavljenosti}, ~~pa je večina ljudi primorani iskati si dela~~ ^{pa je večina ljudi primorani iskati si dela}

To pomeni
da se

in zaslužka v tujih podjetjih in službah. ~~Samo na ta način~~
~~si namreč lahko pridobijo najnujnejša sredstva za življe-~~ ^{Lahko na ta način}

lahko na ta način
si pridobijo najnujnejša sredstva za življenje.

Statistik Woytinsky ceni, da živi danes v Evropi
polovica ljudi od mezde oziroma plače. ~~Samo na ta način si~~

~~lahko na ta način pridobijo najnujnejša sredstva za življenje.~~

Vse to je toliko bolj važno ~~in usodno~~, ker mezдно in službeno razmerje danes v večini primerov ni nič več zgolj individualna zadeva vsakega posameznega delavca ali nameščenca, temveč se ureja nujno le kolektivno, za vse delavce in nameščence posameznih podjetij, pa tudi celih gospodarskih panog v okraju, deželi ali tudi v vsej državi. Z drugimi besedami se to pravi, da zaslužek in vsa ostala delovna razmera posameznega delavca ali nameščenca nič več ne zavise od njega samega in njegovega dogovora z delodajalcem, marveč se ravna po ednoličnem kolektivni mezdni ali službeni pogodbi, ki jo sklenejo v imenu delavcev in nameščencev in največkrat tudi delodajalcev vodstva oziroma predstavniki njihovih strokovnih organizacij.

Pri vsem tem pa še ne smemo pozabiti, da osebni zaslužek posameznega delavca ali nameščenca največkrat niti približno ne zadošča, da bi mogel vsak sam nositi ves tveganje življenja ~~xxxx~~ recimo za primer bolezni, nezgode, onemoglosti, starosti, smrti, brezposelnosti itd. Za vse te primere se

Tako vidimo da postajajo tudi v tem pogledu vedno večje množice delavstva in raznih nameščencev povsem navezane na posebne družinske doklade ki jih prejemaajo iz skupnih izravnalnih blaga, kamor plačujejo vsi delavci in nameščenci primeren odstotek svojih mezd in plač.

+++

Tej kratki in nepopolni sliki vnanje, materialne kolektivizacije življenja v naši dobi pa moramo dodati še to, da se sodobni človek tudi duhovno vedno bolj in bolj kolektivizira. Naj spomnim le na moderno časopisje, modo, kino, radio in ideale ki ljudsko mišljenje, zlasti pa stremljenje/vedno bolj vnaprej določajo in uniformirajo. Sodobni človek ne zna po večini nič več samostojno misliti, nima svojih lastnih, individualnih, zares osebnih ciljev in idealov. Vse to mu v najrazhovrstnejših vprašanjih vsakdanjega življenja predpisuje in določa njegov žurnal, moda, kino, ~~radio~~ in tudi radio. Skratka moderni človek je kljub vsej sproščenosti in dozdevni svobodi dejansko mnogo bolj suženj nekega, čeprav neznanega in

27152